

derat in parabola de Filio prodigo, prius patrem dedisse filio stolam gratiae, postea ad epulas vituli saginati illum introduxisse, *ut carnem Domini spirituali opiman virtute per gratiam sacramenti mysteriorum consortio restitutus epuletur*. Nemo enim nisi timuerit Deum, nisi signaculum spirituale custodierit, vel receperit, sacramentis debet interesse cœlestibus. Quæ videtur Ambr. mutuasse ex Tert., lib. de Pudic., c. 9, ubi circa eamdem parabolam sic loquitur: *Recordatur patris Dei, ad eum reddit, vestem pristinam recipit, statim scilicet eum, quem Adam transgressus amiserat, annulum quoque accipit, quo fidei pactum interrogatus obsignat, atque ita exinde opimitate Dominici corporis vescitur*. Greg., I in 4 Reg., cap. 4, circa illa verba: *Repleti prius pro panibus se locaverunt. Salutem (inquit) non percipiunt in comedione salutaris hostie, quia ea, quibus se repleverant, flagitia portant in mente; et infra ponderans dicta verba Pauli: Probet autem se ipsum homo: Quid est (inquit) hoc loco se probare, nisi, evacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam mensam, et purum exhibere?* Idem fere Hesych., lib. 7 in Levit., cap. 16. Ac denique Cypr., lib. 3, ep. 14, explicans, quid sit indigne sumere, inquit: *Id est, nondum pœnitentia acta, nondum facta exomologesi;* idem, epist. 15 et 16, et lib. de Lapsis.

5. Ex quibus omnibus constat, juxta communem Patrum doctrinam, debere hominem, ut digne accedat ad hoc sacramentum, purum a peccato mortali accedere; ergo, qui cognoscit, se esse in peccato mortali, indigne accedit, et consequenter non recipit effectum sacramenti. Nec possunt hi Patres exponi, ut loquantur de eo, qui non solum se agnoscit in peccato, sed etiam permanet in affectu peccati, quia, ut probavi exponendo art. D. Thom., non dicitur aliquis habere conscientiam peccati mortalis, solum quando est in affectu peccati mortalis, et in eo statu permanet; sicut etiam docent SS. et Theologi, peccare mortaliter sacerdotem, qui cum conscientia peccati mortalis ministrat sacramentum; quod non potest intelligi de eo, qui est in affectu peccati; alias, qui ministraret sacramentum in statu peccati cum attritione cognita, non peccaret mortaliter, quod absurdissimum est. Deinde, quia requirunt hominem purum, et mundum, et in statu gratiae, ut ex eorum verbis satis constat, et plura ad hoc probandum afferemus infra agentes de præcepto.

6. Tertio hoc ipsum probatur ex generali ratione illorum sacramentorum, quæ dicuntur sacramenta vivorum, et ad peccatum mortale tollendum per se non ordinantur; omnia enim illa requirunt, ut homo in gratia accedit ad sacramentum, ut supra suo loco probatum est, *quia sancta sancte tractanda sunt*; si enim ad dandum sacramentum requiritur gratia in ministrante, cur non magis in suscipiente, quando tale sacramentum institutum non est, ut mortuos vivifiet? Et confirmatur, quia alias ad *omnia sacramenta liceret accedere cum attritione cognita, et omnia justificarent hominem sic accedentem*; consequens inauditum est, et absurdissimum, nam in re morali et gravi magnam licentiam præbet hominibus sine fundamento, et preter naturam et institutionem talium sacramentorum; cum enim hoc ex voluntate Christi pendeat, et nulla auctoritate probari possit, hanc fuisse ejus voluntatem, et ex fine proprio talium sacramentorum *hoc colligi non possit, neque ex reverentia, quæ sacramentis, et rebus sacris debetur, valde temere dicitur, hoc esse licitum, vel fructuosum*. Si ergo hoc generaliter de omnibus affirmari non potest, neque de hoc in particulari poterit, cum sit etiam sacramentum *vivorum, et sanctius reliquis*. Unde argumentor quarto ex propria ratione hujus sacramenti; ostensum enim est, hoc sacramentum non esse per se institutum ad delendum mortale peccatum, sed ad nutriendam charitatem; ergo contra rationem propriam hujus sacramenti est, quod recipiatur, ut debeat peccatum, et primam charitatem conferat per se, et ex directa intentione recipientis; ergo similiter est contra rationem hujus sacramenti, et contra dispositionem ei debitam, ut recipiatur in statu peccati mortalis, et cum conscientia ejus. Quod etiam confirmat ratio supra facta, scilicet, cibum natura sua præsupponere vitam, quam possit nutritre et augere; hoc autem sacramentum institutum est per modum cibi ad animam nutriendam; ergo ex ratione suæ institutionis præsupponere debet spiritualem vitam, quæ est per gratiam et charitatem; ergo accedere ad hoc sacramentum ex certa scientia sine gratia et charitate, est grave peccatum direkte pugnans cum fine et institutione ejus. Addo ultimo, esse etiam contra dignitatem tanti sacramenti, ad quod digne suscipiendum angelica puritas merito posset requiri; ergo mirum non est, quod ab homine peccatore exigatur, ut quod in se est, faciat, ut in

gratia et absquo peccato accedat; et hac ratione, ut infra videbimus, præcipitur hujusmodi peccatori, ut, si potest, confessionem premitat, scilicet ut prius se ad gratiam disponat via et modo certiori; ergo multo magis eidem præcipitur, ut, quando confiteri non potest, alia via, scilicet, per contritionem, in statu gratiae constitui procuret; ergo quando sciens et videns, hoc non implet, indignè accedit, et obicem ponit, et effectum sacramenti recipere non potest.

7. *Potest quis in Eucharistiæ receptione, nec mortaliter peccare nec gratiam consequi.* — Ex his infero, posse interdum dari statum medium in recipiente hoc sacramentum, id est, ut in ipsa receptione, nec mortaliter peccet, nec fructum gratiae consequatur, quod recte docuerunt Bonaven., Gabr., Marsil., Adrian., et Cajet., locis citatis. Patet, quia potest homo existens in peccato mortali accedere ad hoc sacramentum recipiendum, non solum sine contritione, sed etiam sine vera attritione, absque nova culpa; ergo in illo dabitur prædictus medius status, quia, nec peccat mortaliter, ut supponitur, nec recipit gratiam, quia nullam habet sufficientem dispositionem juxta dicta in prima conclusione. Antecedens patet primo, si fingamus aliquem accedere cum probabili aut inculpabili existimatione contritionis, qui non solum contritus non sit, verum etiam nec supernaturaliter attritus; hoc enim impossibile non est. Deinde accidere etiam potest, ut aliquis sit naturaliter oblitus mortalis peccati prius commissi, vel quod ex naturali inadvertentia non existimet, se esse in malo statu, sed bona fide accedit; aut etiam contingere potest, ut credat esse veniale peccatum, quod revera fuit mortale; nam, licet aliqui ex dictis auctoribus significant, illam ignorantiam non posse esse ita invincibilem, ut excusat, et regulariter fortasse ita sit, maxime quando illa ignorantia est juris, nihilominus absolute non repugnat, interdum hanc ignorantiam excusare, tum quia potest esse ignorantia facti proveniens ex naturali oblivione, ut, verbi gratia, qui existimat jurasse verum sine necessitate, et tamen juravit falsum sine sufficiente diligentia, de qua postea naturaliter non cogitat; tum etiam quia sæpe accedit, ut ignorantia, quæ respectu unius actus immediate ab ea procedentis non excusat, respectu alterius actus remote seu mediate resultantis excusat, vel potius sit sufficiens excusationis occasio, quia transacta priori

culpa, commissa ex tali ignorantia, jam homo facile obliviscitur, aut non advertit ad præcedentem culpam, vel effectus ejus; ita ergo potest facile in præsenti accidere. Tandem, alius casus excogitari potest, in quo accidat hic medius accessus, scilicet, si aliquis ex ignorantia probabili putet se non peccare, accedendo ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sine affectu ejus, vel etiam cum attritione illius, quam se habere existimat probabili, cum tamen in re illam non habeat; hic enim et a culpa excusaretur propter ignorantiam, et effectu privaretur propter dispositionis defectum. Addit vero Gabr., lect. 8 in canon., citans Durandum in 4, dist. 10, quest. 10, quæ non extat, et Gerson., tract. de Poll. noct., consi. 2, in prædictis casibus, praesertim, qui ex oblivione provenire possunt, virtute sacramenti fieri, ut homo veniat in cognitionem, seu memoriam peccatorum, ut sic possit ad gratiam disponi. Sed hoc non habet fundamentum, quia nullibi est promissio talis cognitionis, vel memoriae; nec talis effectus deservire potest ad fructum gratiae per sacramentum suscipiendum, quia, vel illa memoria peccati datur ante sacramentum susceptum, et sic jam non datur ratione sacramenti; vel post sacramentum susceptum, et sic jam non deserviet ad fructum gratiae suscipiendum. Dices, dari in ipso instanti, in quo finitur susceptio sacramenti, seu in quo danda esset gratia, si homo esset dispositus. Sed hoc in primis non est satis, ut ipsa susceptio sacramenti fiat cum debita dispositione, quia in eo instanti jam est finita communio; et deinde non est morale, ut in eo instanti peccata revocentur in memoriam, et debita dispositio statim concipiatur, et experientia ipsa docet, non ita fieri; alioqui, quoties homo bona fide actuali accedit, adhibita morali diligentia, ut peccatorum suorum recordetur, si neque tunc, neque in ipsa communione, neque post illam, talia peccata in memoriam veniant, poterit esse securus et certus, quod nulla habeat peccata, quorum non habuerit sufficientem dolorem, quod tamen falsum est.

8. *Dubium, utrum in eo medio statu homo accedat digne vel indigne.* — *Talis homo in eo statu constitutus in se accedit indigne, in existimatione digne.* — Sed quæres, an in ee statu medio homo accedat digne vel indigne; nam si indigne, peccat; si digne, non carebit gratia. Similis interrogatio est, an ponat obiectum, vel non ponat; nam, si ponit, peccat; si

non ponit, consequitur effectum. Item (Major interrogat) vel facit quod in se est, quantum probabiliter existimat se debere facere, et sic justificabitur; vel non facit, et sic non excusabitur a peccato, quia talis ignorantia non potest dici invincibilis. Respondetur, hujusmodi hominem in re accedere indigne, et ideo non consequi effectum, tamen in existimatione sua accedere digne, et ideo excusari a peccato. Similiter dicitur, in re ipsa ponere, vel potius non tollere obicem, scilicet, peccatum commissum, nullo modo detestatum, et ideo non consequi effectum, tamen in existimatione sua probabili non ponere obicem. Similiter dicendum est, illum hominem in re non facere quod in se est, quamvis probabiliter existimet facere, et ideo, licet excusatetur a novo peccato, non tamen justificatur, quia ad hoc non satis est probabilis existimatio medii necessarii, nisi re ipsa tale medium vere applicetur, prout potest, ac necessarium est. Et per haec responsum est ad fundatum primae opinionis.

9. *Ad fundamenta secundæ sententiae responsio.* — Ad fundatum secundæ opinionis respondetur, attritionem quidem de se esse sufficientem dispositionem ad effectum sacramenti suscipiendum, per se tamen non esse sufficientem dispositionem ad dignum usum hujus sacramenti, et ideo, probabilem existimationem contritionis posse conferre ad excusandam culpam et obicem indignæ sumptionis. Unde autem constet, necessarium esse statum gratiae ad dignam sumptionem hujus sacramenti, jam declaratum est, et plura dicimus infra agentes de præceptis hujus sacramenti. Nec conjectura ibi adducta est alicujus momenti, quia ipsa institutio et ratio hujus sacramenti postulat, ut justificatio superponatur, et non expectetur per ipsum sacramentum. Casus autem ille, qui in confirmatione ponitur, de homine, qui contritionem habere non possit, admittendus non est, quia semper est in potestate hominis de peccatis conteri cum divina gratia. Unde, si ex sua malitia, vel fragilitate, non vult conari ad contritionem habendam, potius debet a communione abstinere, quam sic accedere. Ad ultimum vero casum de homine, qui probabili fide et ignorantia putat sufficere ad dignam sumptionem cognitam, dicendum est revera consecuturum primam gratiam per hoc sacramentum, quia illa ignorantia etiam excusat a peccato et obice indignæ sumptionis; dictum est autem attritionem

esse sufficientem dispositionem ad effectum sacramenti, quacumque ratione aliunde obex non ponatur; hoc tamen est per accidentis ratione ignorantiae juris, et ideo in secunda conclusione addidi particulam *per se*, ad excludendam hanc ignorantiam; quamvis dici possit illa attrito æquivalere attritioni existimatæ contritioni, quia existimatur sufficiens dispositio tam ad gratiam, quam ad dignum usum sacramenti.

SECTIO III.

Quæ dispositio necessaria sit ad augmentum gratiæ per Eucharistiam consequendum.

1. Ex dictis in praecedente sectione constat, in primis necessariam esse habitualis gratiæ dispositionem, ut hoc sacramentum conferat interioris gratiæ effectum; et ex re ipsa constat, non posse habitualē gratiam augeri, nisi existere supponatur. Sicut autem quilibet gratia, quantumvis minima, efficit hominem simpliciter justum, et augeri potest, ita quilibet in hoc genere sufficit, ut hoc sacramentum suum effectum conferre possit. Quanquam de facto, ut minimum, requiratur gratia baptismalis, vel qualis in principio infunditur, vel saltem qualis per poenitentiam reparari potest. Nihil autem obstabit, quod haec gratia conjuncta sit cum vitiorum habitibus, aut cum venialibus culpis habitualibus, aut cum quocumque temporalis poenæ reatu, quia haec omnia non impediunt, quominus homo vere vivat spirituali vita, et in ea nutriti et augeri possit. De hac ergo dispositione habituali nihil superest dicendum, sed quæstio superest de actuali, an scilicet, aliqua necessaria sit, ut per Eucharistiam gratia augeatur. Potest autem esse quæstio de duplice dispositione: unam vocare possumus privativam, quæ est carentia omnis venialis culpæ; alteram positivam, quæ sit aliquis actus devotionis seu honoris.

2. *Prima sententia.* — Prima itaque sententia est, ut Eucharistia suum proprium effectum conferat, necessariam esse positivam dispositionem actualis devotionis, quæ simul adsit in ipsa sumptione; carentiam autem venialis peccati non esse per se necessariam, sed solum quatenus tale peccatum actualem devotionem impedire potest. Ita sentit D. Thom. in 4, dist. 42, quæst. 2, art. 1, quæstiunc. 3; Alens. 4 p., quæst. 41, membr. 3, art. 2; Ant., 3 p., tit. 43, cap. 6, § 8; Bonav., dist. 42, art. 2, quæst. 4; Durand.,

quæst. 4, a 1 2; Palud., quæst. 4, art. 2, et dist. 4, quæst. 5; Sylvest., verb. Euchar., in fine; Cajet. hic; et Petrus Soto, lect. 42 de Euchar. Fundamentum hujus opinionis non potest sumi ex sola natura rei; nam, cum tractemus de effectu ex opere operato, constat ex natura rei non pendere ex merito operantis, neque ex actu ejus, nisi quatenus necessarius esse potest ad tollendum obicem peccati; petendum ergo est ex Christi voluntate et institutione, quæ fundari imprimis potest in Sanctorum locutionibus; ubicumque enim de hoc sacramento loquuntur, magnam devotionem requirunt, ut patet ex Basil., lib. 4 de Baptism., c. ult., et in Reg. brev., in 472, et ex aliis statim citandis. Secundo potest ratione fundari, tum in dignitate et majestate tanti sacramenti, quod, cum sit infinitæ excellentiæ, merito ab homine postulat actualem reverentiam, cum ad illud sumendum accedit; tum in fine ejusdem sacramenti, qui est nutritio charitatis, ratione cuius non solum habitum, sed exercitium ejus requirit, quia amicitia multis actibus maxime fovetur et crescit; tum denique in materia et modo, quo sacramentum hoc applicatur ad usum, scilicet, per modum nutrimenti; cibus enim non nutrit, nisi medio actu ipsius viventis; ergo, ut hoc sacramentum spiritualiter nutrit, congruum est, ut aliquis actus sumentis concurrat. Tertio argumentatur Cajet. ab effectu, quia multi sacerdotes in statu gratiæ quotidie communicant, quos necesse esset, magnum eumulum gratiæ et charitatis comparare, si nihil aliud ad effectum hujusmodi esset necessarium; at vero experientia fere constat, eos non consequi tale charitatis augmentum, quia, si illud haberent, darent aliquod indicium ejus; aut aliquo modo in virtute proficerent, quia charitas non est otiosa, ubi est: ergo.

3. *Secunda sententia.* — Secunda sententia extreme contraria est, ut Eucharistia conferat suum proprium effectum, necessarium per se esse, ut homo in ipsa, seu cum ipsa sumptione sacramenti actualiter non peccat, etiam venialiter; non vero esse necessarium aliam dispositionem actualem positivam, nisi quatenus necessaria esse potest ad actualem peccatum veniale vitandum; nam, si quis voluntarie accedat distractus, aut sine ullo bono motu seu dispositione, non potest ab aliqua veniali culpa irreverentie excusari; et hac ratione poterit effectus impediri. Ita Mars. in 4, quæst. 6, art. 4, circa finem. Fundari potest, quia alias fieri posset, ut homo simul cresceret in gratia et venialiter peccaret; imo, ut per ipsummet actum venialis peccati in gratia cresceret; nam ipsem actus sumendi sacramentum potest esse veniale peccatum ex defectu finis, vel alterius circumstantie debitæ; quæ ratio communis est omnibus sacramentis. Secundo, potest ad hanc sententiam applicari fere totum fundamentum primæ sententiae, servata proportione. Tertio, videtur huic sententiae favere August., de Eccles. dogm., cap. 53, et tract. 26 in Joan.

4. *Tertia sententia.* — Ex his posset tertia opinio elici, affirmans, utrumque esse directe et per se necessarium ad effectum sacramenti, scilicet, carentiam omnis actualis peccati, et actualem devotionem. Quam sententiam non invenio apud ullum auctorem. Posset tamen fundari rationibus utriusque sententiae simul applicatis, quæ non solum inter se non repugnant, verum potius eamdem vim et proportionalem efficaciam habent; ita ut, si unum illorum propter eas rationes affirmandum sit, consequenter etiam alterum asserendum videatur.

5. *Quarta sententia.* — Quarta nihilominus et vera sententia est, neutram harum dispositionum esse per se necessarium ad augmentum gratiæ per Eucharistie sumptionem consequendam. Quæ sigillatim et per partes probanda est.

6. *Veniale peccatum actu concomitans sumptionem Eucharistiae non impedit ejus effectum.* — *Evasio.* — Refutatur. — Dico ergo primo: peccatum veniale, actu concomitans sumptionem hujus sacramenti, non impedit gratiæ et charitatis augmentum. Ita D. Thom. hic, art. 8; Alens., dicta quæst. 41, membr. 4, art. 4, ubi dicit, hoc sacramentum, non quidem remittere illud peccatum veniale, cuius actualem affectum homo habet, dum communicat; remittere autem alia venialia peccata, non obstante illo affectu; eadem autem ratio est de augmento gratiæ, quæ de remissione aliorum venialium. Eamdem assertionem tenet Gabriel, lect. 83 in canon.; Adrian., quæst. 4 de Eucharist.; Soto, dist. 42, quæst. 2, art. 8; Ledesma, quæst. 20, art. 4, dub. 4, et art. 8; Victor., in Summ., num. 66; Cordub., lib. 4 Quæst. Theol., quæst. 8. Et potest utcumque confirmari ex Concil. Trident., sess. 13, c. 7, ubi ad effectum hujus sacramenti solum requirit poenitentiam et confessionem peccati mortalis, et ita explicat verba Pauli, 1 ad

Cor. 11 : *Probet autem seipsum homo.* Ratio est, quia vel is, qui accedit ad hoc sacramentum in gratia cum peccato veniali, digne accedit, vel indigne. Si digne, ergo recipit effectum sacramenti, quia jam non ponit obicem. Si indigne, ergo jam non tantum venialiter, sed etiam mortaliter peccat, quando ita suscipit sacramentum. Dicitur fortasse, illum accedere digne habitualiter, indigne autem actualiter per culpam tantum veniale, et hoc satis esse, ut gratiam non accipiat, et ponat obicem, etiamsi de novo mortaliter non peccet, quia, licet seipsum privet aliquo augmento gratiae, nec sacramento, neque alii cui gravem irrogat injuriam. Sed haec evasio refutatur primo, quia gratis et sine fundamento dicitur, peccatum veniale posse per se impedire augmentum gratiae, praestandum ab alia causa sufficiente et actualiter applicata, quia peccatum veniale hoc non habet ex se et ex natura sua, neque specialiter hoc habet in hoc sacramento ex singulari institutione Christi. Primum patet, quia peccatum veniale in ceteris sacramentis hoc non impedit, ut omnes fatentur, neque in augmentatione ex opere operantis, si homo simul cum actu simpliciter bono et meritorio habeat concomitanter aliquam culpam veniale. Et ratio a priori est, quia peccatum veniale non pugnat cum gratia habituali, neque cum quocumque augmentatione ejus in facto esse; ergo neque etiam in fieri, si aliunde possit simul applicari causa sufficientis. Peccatum enim mortale ideo ex se est obex effectui gratiae sacramenti, quia ex natura sua non potest simul esse cum illa; ergo e contrario, si peccatum veniale ex natura sua simul esse potest cum quocumque augmentatione gratiae habitualis, ex se non erit obex respectu talis effectus. Secundum autem, id est, quod hoc non habeat in hoc sacramento ex speciali Christi institutione, probatur, tum quia nullo fundamento constat de tali institutione, neque ex Scriptura, neque ex Patribus; et ideo non est asserendum sine sufficiente fundamento aliquid extraordinarium et novum in re tam gravi; tum etiam quia talis institutione non fuisse conveniens, neque fragilitati hominum accommodata; veniale enim peccatum levis res est et facile ab homine committitur; et ideo non est verisimile, voluisse Christum, ut tantum fructum hujus sacramenti impedit. Secundo, si peccatum veniale esset obex, magis certe consequenter dicetur, accedere ad hoc sacramentum cum tali dispositione, esse peccatum mortale et indi-

gnam sumptionem hujus sacramenti, quia accepere sacramentum, ponendo obicem principali effectui sacramenti, est gravis irreverentia et abusus ipsius sacramenti.

7. Unde posset aliquis aliter subterfugere principalem rationem factam, eligendo alteram partem, scilicet, eum qui accedit cum veniali peccato, indigne accedere, et mortaliter peccare, nihilominus tamen hoc totum tribui peccato veniali, quia illud est prima causa et totalis hujus impedimenti et gravioris lapsus, qui ex illo sequitur. Sed hoc imprimis est contra mentem omnium auctorum, qui de hac materia scripsierunt; deinde est per se improbabile, nam inquirio, in quo consistat illud peccatum mortale; aut enim in hoc, quod ponitur obex effectui sacramenti, et hoc non; nam, vel talis obex est ipsum veniale peccatum, vel mortale; primum sufficienter improbatum est; secundum pugnat cum ipsa responsione, quia si peccatum mortale est obex, non ideo mortaliter peccatur, quia ponitur obex, sed potius ideo ponitur obex, quia mortaliter peccatur; oportet ergo aliam priorem rationem assignari, propter quam mortaliter peccetur. Aut ergo in eo accessu mortaliter peccatur propter injuriam, quae fit sacramento, venialiter peccando, dum ipsum actualiter contingit et sumitur, et hoc non, quia talis injuria sacramenti levus est, sicut peccatum ipsum veniale leve est; nam injuria ipsius Dei potest esse levus ex levitate materiae; ergo etiam injuria sacramenti; accedere autem cum peccato veniali, levus materia est; ergo solum peccatum veniale non potest esse ratio talis peccati mortalis, et consequenter impedire non potest augmentationem gratiae per hoc sacramentum conferendum. Unde infero, idem dicendum esse, etiamsi sumptio ipsa sacramenti peccaminosa sit ex aliqua levi negligentia seu culpa, quia eodem modo tunc procedit dicta ratio, quod tale peccatum veniale non est obex repugnans effectui gratiae; neque etiam potest tollere vim et efficaciam ipsi sacramento seu usui ejus, quia licet ille actus, ut est ab homine, denominetur malus, et ut sic non sit fructuosus ex merito operantis, tamen de se bonus est, et potest esse instrumentum Dei, seu, in presente materia, applicatio sacramenti, quod semper est ejusdem sanctitatis, et efficacitatis ad dandam gratiam cuicunque non ponenti obicem.

8. *Actualis devotio non requiritur, ut Eucharistia conferat suam propriam gratiam.* —

Dico secundo: nulla actualis dispositio necessaria est ut hoc sacramentum conferat augmentum gratiae et charitatis. Ita sentiunt Victor., Soto, et alii recentiores, qui non putant hoc esse alienum a mente D. Thom. Et probatur, nam imprimis, si homo sit prorsus incapax talis actualis dispositionis, ut continet in infantibus, amentibus aut phreneticis, parentia talis dispositionis non potest in eis impediare hunc effectum, alias omnino irrationabile esset, eis dare hoc sacramentum. Quid enim magis contra rationem, quam dare sacramentum ei, qui est incapax effectus ejus? consequens autem omnino falsum est, ut praecedenti disputatione ostendimus, et dicimus iterum cum D. Thom. circa quest. 80. Ulterius igitur hinc addo, etiamsi homo sit sui compos, et rationis usum habeat, si tamen in ipsa actuali sumptione sacramenti quasi naturalem oblivionem patiatur ex distractione omnino involuntaria, et ideo caret actuali dispositione, non propterea privari hoc fructu sacramenti, quia tunc non est magis in potestate talis hominis, talis dispositio, quam si non haberet libertatem; ergo, si in aliis actus ille non est necessarius, propter impotentiam, etiam in hujusmodi homine non erit necessarius, nec parentia ejus potest dici obex, cum non sit aliquid voluntarium, humanum; quod si non est obex, sacramentum habebit suum effectum, quia infallibile est, sacramenta dare gratiam non ponentibus obicem, quia non conferunt illam per actum operantis, sed per se ipsa. Atque hinc tandem concluditur, idem esse dicendum, etiamsi parentia talis dispositionis actualis voluntaria sit, ut probari facile potest, conjungendo omnia quae diximus, quia aut illa parentia est obex præcise propter privationem actus, et hoc non, ut ex dictis in primo et secundo puncto constat; aut propter culpam, quae est in voluntaria parentia, et hoc etiam non, quia talis culpa non est mortalis, secluso contemptu, ex omnium sententia, quia non est gravis irreverentia; culpa autem venialis non est obex, ut in prima conclusione ostensum est.

9. Secundo principaliter probatur conclusio, quia haec actualis dispositio non est ex natura rei necessaria ad effectum hujus sacramenti, neque etiam ex institutione Christi, ergo nullo modo. Major evidens est, tum quia tota efficacia hujus sacramenti non potest ex sola rei natura definiri, sed pendet ex institutione, tam quoad suum esse, quam quoad quantita-

tem effectus et quoad modum; tum etiam quia augmentum habitualis gratiae et charitatis fieri potest sine ullo actu; ergo, considerando tantum naturam rei, etiam potest fieri per hoc sacramentum sine ulla dispositione. Minor vero probatur; nam, ubi est talis institutio? In Scriptura enim non habetur, nam Christus solum dixit: *Qui manducat me, vivet propter me.* Paulus autem explicit, hoc esse intelligendum de manducante digne; declarat autem eum digne manducare, qui prius probat seipsum, et sic de pane illo edit; addit vero Concil. Trident., ex doctrina Patrum, illam probationem in hoc consistere: *Ut nullus sibi conscientia mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque premissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat;* in quibus omnibus nulla est mentio actualis dispositionis; cum tamen illa probatio sui ad dignam mandationem sufficiat, per quam vita comparatur. Neque aliud institutionis genus ab aliquo Concilio, aut Pontifice, aut ab aliquo SS. Patrum traditur, nam licet omnes hortentur ad accedendum ad hoc sacramentum cum magna reverentia et devotione, nullus tamen docuit, actualem dispositionem necessario debere simul concurrere cum ipsa sumptione, ut illa digne vel fructuose fiat. Ac denique nulla est sufficiens ratio, vel congruentia, ad conjectandum, voluisse Christum, pios et justos homines ad has angustias redigere, quia facillimum est homini, ita distrahi, ut nullam actualem attentionem vel devotionem habeat, aut omnino sine culpa, aut certe ex levi culpa, quae non satis est ad impedendum fructum sacramenti.

10. Et confirmo, ac inquiero, quenam sit ista actualis dispositio, quae ex Christi institutione necessaria est; aut enim in intellectu est necessaria actualis fides hujus mysterii, et hoc dici non potest, nam si quis dum communicat, solum cogitet de Deo, ut illi gratias agat, vel de Christi amore, ut eum redamet, aut de propriis peccatis, ut de eis doleat, quodecumque horum, vel quidvis aliud simile, satis erit ex parte intellectus, non solum ad fructuosam, sed etiam ad devotam et reverentem sumptionem; et eadem ratione ex parte voluntatis non potest determinari certus actus, qui necessarius sit, ut ex simili discursu facile constare potest. Dicere autem, in communis saltem requiri, ut accedatur cum aliqua attentione, et bono affectu ad res divinas, in tantum esse potest verum, in quantum omnes actus sacri hoc modo exercendi sunt

ut debite, et pro dignitate, et cum majori utilitate fiant. Quod autem hoc sit simpliciter necessarium ad effectum sacramenti ex opere operato, nec ex communi ratione actus sacri colligi potest, ut in caeteris sacramentis constat, nec ex speciali ratione hujus sacramenti, quod de se et ex peculiari institutione ad fervorem charitatis excitat. Unde, si aliqua actualis dispositio esset necessaria, illa deberet esse per proprium actum charitatis; cum ergo id necessarium non sit, signum est, nullam actualem dispositionem esse simpliciter necessariam ad effectum, quamvis sit valde utilis. Unde confirmatur ultimo, quia, si peccator, existimans se esse contritum, accedit ad hoc sacramentum cum sola attritione actuali, justificabitur juxta dicta in præcedentibus; ergo, qui accedit in statu gratiae, etiamsi non habeat actualem dispositionem, consequetur augmentum. Patet consequentia, quia dignius communicat iste, quam ille, et quia melius dispositus est justus per solam justitiam ad augmentum ejus, quam peccator attritus per attritionem ad ipsam justitiam consequendam, cæteris paribus ex parte sumptionis sacramenti. Quod amplius in hunc modum declaratur, nam sola altritio, ut sic, solum est dispositio, ut per peccatum non ponatur obex effectui sacramenti, nam ad ipsam quidem sumptionem non est sufficiens dispositio; et ideo requiritur ignorantia excusans defectum dispositionis, et nihilominus hoc est satis ad effectum sacramenti, quia non ponitur obex; ergo multo magis sufficiet gratia, quæ non solum tollit obicem, sed etiam disponit ad dignam sumptionem, saltem quantum ex præcepti rigore necessarium est. Ac denique in peccatore communicante, non solum altritio actualiter concurrens in sumptione sacramenti, sed etiam, quæ præcessit et moraliter manet, sufficit, ut in ipsa sumptione sacramenti remittatur peccatum; ergo multo magis in homine justo, ut fructum ex communione percipiat, sufficiet præcedens devotio, aut pia voluntas communicandi, vel aliquid simile. Atque hinc tandem concluditur, in homine justo communicante non dari statum medium, ita ut nec justitiam communicando amittat, neque in illa crescat; quia si justus permanet, digne communicavit, et obicem non posuit; ergo in gratia crevit; nam hic effectus per se oritur ex hoc sacramento. Unde moraliter loquendo semper ita fiet, nam si homo prius erat justus, non est cur justitiam communicando

amittat, nisi propter extrinsecas causas, ut si illi prohibitum sit communicare, vel tali tempore, vel tali loco, vel a tali persona, vel tali modo, aut alia quacumque ratione ob conscientiam erroneam putet se peccare communicando et nihilominus accedit, aut denique si ex aliquo contemptu gravi ad hunc panem, tanquam ad communem cibum, accedit. In quibus casibus prius quam homo accedit, et reipsa communicet, per voluntatem sic communicandi peccavit mortaliter et gratiam amisit. Et ideo vix fieri potest, quin ille, qui in ipsam sacramentali communione justus invenitur, justior evadat, dummodo circa aliam materiam non habeat in eodem instanti pravam aliquam cogitationem et deliberatum consensum, quod est valde per accidens ad ea, de quibus nunc agimus.

41. *Ad fundamenta primæ opinionis responsio.* — Ad fundamenta primæ opinionis respondetur, nullum esse probabile vestigium talis institutionis; Basilius enim et reliqui Sancti nihil aliud docent, quam quod a nobis explicatum est. Ad secundum vero respondetur, Christum non solum respexisse ad dignitatem hujus sacramenti, sed etiam ad hominis fragilitatem; et ideo propter dignitatem sacramenti, voluit hominem accedere cum justitia; propter hominis vero fragilitatem, devotionem actualem requisivit solummodo, ut utiliorem et magis fructuosam, non ut necessariam, et hoc est magis consentaneum fini hujus sacramenti, quod non tantum ad actualem charitatem, sed etiam ad habitualem augendam per se primo ordinatur. Unde, ut hoc modo spiritualiter nutriat hominem, satis est ipsam sacramentalis sumptio, quæ suo modo actus est spiritualis vitæ; eo vel maxime, quod in alimento corporali nutritio fit per actionem viventis circa alimentum; hic autem nutritio fit in actione cibi circa alitum; et ideo non est tam necessaria actio ex parte sumensis. Ad tertium respondetur, illam experientiam nullius esse momenti, quia habitus infusi et eorum augmentum non possunt experientia cognosci, quia per se ac formaliter nec mortificant passiones, nec excludunt vitiorum habitus, nec venialia peccata impediunt; et ideo fieri potest, ut homo, qui per sacramenti frequentiam multum in gratia crescit, in ratione vivendi et exercendi virtutes non admodum mutetur; quanquam si hujusmodi homo diu in gratia perseverat, et omnia mortalia peccata evitat, satis in hoc effectu manifestatur frequentis communionis efficacia.

12. *Ad fundamenta secundæ sententiae.* — Ad primum et secundum fundamentum secundæ sententiae, jam est responsum ex dictis. Ad tertium ex Augustino respondetur, in priori loco nostram confirmare sententiam, quia solum requirit, ut mens sine affectu peccandi sit; et ut, si prius peccavit, sufficientem sui peccati poenitentiam præmittat; in secundo autem loco nihil aliud requirit ad spiritualiter manducandum, nisi ut innocentiam ad altare portemus, et præcedentium peccatorum poenitentiam præmittamus. Hæc autem intelligenda sunt cum debita proportione; nam de peccato mortali sunt simpliciter necessaria; de veniali autem sunt utilia, et ad vitandam omnem culpam etiam veniale, suo modo necessaria, non tamen ad omnem fructum sacramenti recipiendum.

SECTIO IV.

Quando conferat Eucharistia hunc gratiae effectum in ipsa sumptione.

1. Antequam de aliis effectibus hujus sacramenti tractemus, oportet declarare tempus et modum, quo sacramentum hoc prædictum gratiae effectum conferat; nam, simul etiam explicabitur, quantus sit hic effectus in singulis communicantibus, et an in omnibus sit æqualis. Possunt autem quatuor tempora in praesente distinguiri. Primum, ante sumptionem sacramentalem Eucharistie. Secundum tempus est ipsius sumptionis seu manducationis. Tertium est post manducationem, quando Christi præsentia durat in homine. Quartum est, postquam, transmutatis speciebus, jam Christi præsentia cessavit. De primo ergo tempore nihil est in praesente dicendum, quia illud nec confert, nec sufficit ad effectum ex opere operato per hoc sacramentum recipiendum. Nam, licet heretici dicant, Eucharistiam, antequam manducetur, posse excitare fidem et sic conferre suum effectum, tamen certum est, effectum hujus sacramenti non in eo consistere, sed in vera infusione gratiae, quæ non est promissa, nisi manducantibus sacramentum, Joan. 6. Unde, licet aliqui Catholici interdum significant, effectum hujus sacramenti dari per votum ipsius ante sacramentalem manducationem ejus, tamen hoc non est intelligendum de proprio effectu ex opere operato, sed formaliter de simili effectu gratiae, vel augmento charitatis, ut sæpe in superioribus dictum est; quod hoc enim eadem est ratio de omnibus sacramentis. Hic

ergo dicendum est de secundo tempore, postea vero de reliquis.

2. *Effectus Eucharistie confertur sumenti in ipsa sumptione.* — Principio igitur convenienti auctores omnes, hunc gratiae effectum conferri non ponent obicem, in ipsa sumptione. Primo quidem, quia manducanti facta est promissio, ut dixi; ergo in manducatione datur. Secundo, quia neque ante manducationem datur, ut probavi, alias daretur per quemlibet contactum, aut per visionem Eucharistie, neque esset necessaria sumptio ad effectum, quæ omnia sunt absurdâ. Neque post sumptionem aliquid est, quod expectetur, quia sane jam homo manducavit, et licet statim moreretur, vel non posset alterare seu digerere species, consequeretur effectum. Tertio, quia alia sacramenta dant suum effectum in usu; ergo et hoc, cum applicatur ad usum; applicatur autem per manducationem. Quia vero manducatio in quadam motu successivo consistit, difficultas est, an in toto illo, aut in qua parte, aut in instanti ejus, detur hic effectus. Ratio autem dubitandi est, quia non potest dari in toto motu; nam gratia sacramentalis uno instante perficitur, quæ ratio enim probat de qualibet parte illius motus. Neque etiam potest dari in instanti initiativo, quia cum illud sit ultimum non esse, nondum in illo manducatio facta est; neque etiam dari potest in aliquo instante continuativo, tum quia nullum est primum, et de cæteris non est major ratio de uno, quam de alio, tum etiam quia in nullo illorum est perfecta manducatio. Nec denique in instanti terminativo, tum quia in illo jam non est manducatio; tum maxime quia nullum potest signari primum instans, in quo Christus sit manducatus, quia Christus est in toto, et in qualibet parte specierum, quæ manducata sit; ergo nec datur primum instans, in quo Christus manducatus sit; ergo nec potest dari primum aut certus terminus manducationis, in quo detur hæc gratia.

3. *Primus modus dicendi rejicitur.* — Circa hanc difficultatem Major in 4, d. 9, quæst. 1, duos dicendi modos excogitavit; ad quos examinando supponendum est ex tractatis supra de sacramentis in genere, et ex communi sententia, hoc sacramentum majorem gratiam conferre homini melius dispositio, non solum ex opere operantis, ut significant Victoria, in Summ., n. 76 de Eucharist., et Le-desma in 4, part. 4, quæst. 22, art. 4, sed